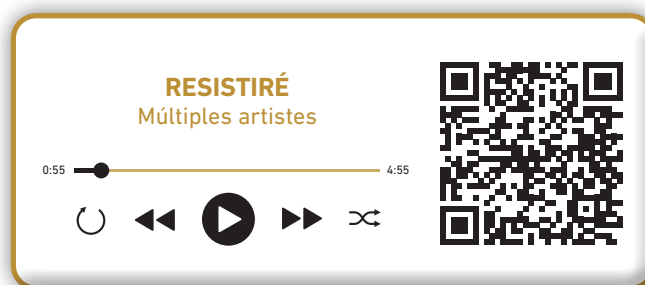

TROBAREM A FALTAR EL TEU SOMRIURE

El Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (2021-2024)

GENOVEVA CATALÀ BOSCH

Sòcia i presidenta del CECBLL del 2019 a l'actualitat

Trobar a faltar la Gemma Tribó marca el període que em correspon relatar, perquè hi ha un abans i un després de l'octubre de 2023: els dies 20 i 21 fèiem les "Jornades Història i memòria: converses pedagògiques i intercanvi d'experiències", a les quals no pogué assistir l'estimada Gemma Tribó, ja que el dia 19 havia patit un greu accident, el dia 26 moria i el dia 30 es feia la cerimònia de comiat. En el Butlletí d'octubre expressàvem: "Gràcies, Gemma Tribó, pel teu llegat" i heus aquí alguns paràgrafs d'aquell text:

«[...] Quan llegiu aquest Butlletí, haurem acomiadat **Gemma Tribó Traveria**, doctora en Història Contemporània i especialista en Didàctica de la història. Però la Gemma és molt més que una professional de primer nivell, és una amiga i una activista cultural compromesa amb l'entorn més immediat, amb el país i amb el món.»

«[...] La **recerca** ha estat un dels pilars on s'ha bastit una part important de l'activitat, i la Gemma, a més de ser-ne actualment la responsable, ha estat una potent investigadora, començant per la seva tesi *Evolució de l'estructura agrària del Baix Llobregat* (1860-1930), feta el 1989, de la qual hem publicat recentment un resum. »

«[...] La Gemma ha mostrat sempre un gran **entusiasme professional i militant**, sí, militant, en el sentit més altruista i generós de la paraula. La Gemma, des del més absolut rigor acadèmic, ha mantingut una actitud militant posant els seus coneixements al servei de les persones, de l'emancipació social i de la preservació del planeta. Aquesta no és una interpretació que faig des de l'editorial, sinó que són paraules seves, en el capítol 7 del llibre que recentment li hem publicat sobre agricultura: "Finalment, la sensibilitat actual envers la preservació dels recursos naturals, la urgent transició energètica, les mesures actives per lluitar contra el canvi climàtic i la necessitat d'assolir una major sobirania alimentària haurien d'actuar com a estímuls per protegir i desenvolupar l'agricultura km0 de l'entorn de Barcelona".»

«[...] Per a tota la comunitat del Centre d'Estudis, resta el record d'una companya **compromesa amb la cultura com a eina de cohesió social i de transformació**.»

«[...] El Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat ha tingut la fortuna de comptar amb el seu compromís. La trobarem molt a faltar, tot i que **el seu llegat i la seva petjada perdurarà al llarg del temps en la nostra entitat i en els nostres cors**. El llegat cultural

i històric de Gemma Tribó Traveria és patrimoni col·lectiu per a la vida de la comarca i d'arreu. La Gemma és una dona que ha estudiat, ha ensenyat i ha fet història.»

<https://clickacm.com/share/eNQTDHMQsf0trj8VJqVDygBXI0THiEfMz7aamDrdc/>

El relat que se'm demana abasta quasi tot el període en què he assumit la responsabilitat de presidir el Centre. De cop el món se situa davant d'un fet que ens

Pel març de l'any 2020 vèiem transformada la vida quotidiana per una malura arreu del món: la pandèmia de la Covid-19. El 2020 haguérem de limitar l'activitat presencial, tancar la seu social i el Centre Cívic durant els dies preceptius i acollir-nos als expedients de regulació temporal d'ocupació (ERTO); aquesta mesura, propiciada pel Govern de l'Estat, va permetre mantenir els llocs de treball i no tancar l'activitat, cercant alternatives de com fer activitats *on-line*.

El 2 de juliol del 2020, data extraordinària (reglamentàriament hauríem d'haver-la convocat

► Assemblea de socis i sòcies de l'any de la pandèmia, el 2 de juliol del 2020

desconcerta i que a les nostres contrades fa que adoptem un himne que diu: "Som com el jonc que es doblega, però sempre segueix dret". Estic parlant de la cançó "Resistiré" que ens acompanyà durant la pandèmia de la Covid-19. La lletra fou escrita pel periodista Carlos Toro i la música per Manuel de la Calva, popularitzada els anys vuitanta del segle passat pel Duo Dinámico.

abans del 30 de juny), celebràrem de manera presencial l'assemblea anual. La sessió transcorregué de manera endreçada: tothom amb mascareta i en cadires alternes. Cloguérem la reunió amb la conferència del doctor i soci del CECBLL José Luís Bóveda, que duia per títol "El Coronavirus i la Grip de 1918 al Baix Llobregat. Similituds i diferències entre dues

pandèmies". La directora de l'Arxiu Comarcal del Baix Llobregat, M. Luz Retuerta, en va fer la presentació i una interessant intervenció contextualitzant les pandèmies al Baix Llobregat.

L'any 2018 l'Arxiu Comarcal del Baix Llobregat havia publicat un treball del metge especialista en medicina intensiva de l'Hospital Vall d'Hebron José L. Bòveda Treviño, titulat *L'epidèmia de grip de 1918, l'altre enemic d'una societat en guerra (una visió des del Baix Llobregat)*. Considero que fou oportú que l'assemblea del 2020 es clogués aportant context històric a la pandèmia que estàvem vivint.

A partir d'aquí veureu com cada una de les activitats i projectes que hem dut a terme adoptava la forma adequada a les condicions de les normatives de prevenció de la pandèmia. Com que de tot s'aprèn a la vida, el coronavirus ens ha ajudat a fer servir més les xarxes de comunicació digital, les publicacions digitals, les connexions per *streaming* i també va posar sobre la taula la necessitat de renovar la nostra pàgina web i, amb motiu del 50è aniversari, també la renovació del logo, del Butlletí digital i de l'agenda d'activitats, incorporant-hi la xarxa de centres d'estudis locals.

De les Jornades de Paisatges Contemporanis

L'any 2020 transcorregué havent d'ajornar projectes com l'onzena edició dels Premis de Reconeixement Cultural i havent d'iniciar noves maneres de treballar. Aquest fou el cas de la sisena Jornada de Paisatges Contemporanis, en la qual volíem abordar la transició energètica, l'emergència climàtica i l'economia circular. La fórmula que adoptàrem va ser la de convertir les Jornades en un documental, estrenat en una de les sales del Cinebaix el 14 de gener de 2021, promovent en l'activitat el debat i respectant escrupolosament les normatives de seguretat sanitària. D'aquesta activitat en queda el documental i la publicació del número 24 de *Materials del Baix Llobregat* de 2021.

El 18 de setembre de 2021, a la seu social del CECBLL, amb les mascaretes de rigor, obríem la setena Jornada de Paisatges Contemporanis. En aquesta ocasió tractàvem sobre "La preservació dels espais rurals. Amenaces i reptes". La reflexió i el debat de la Jornada els volíem focalitzar en el 50 % del territori de la comarca (allò que el PDU metropolità qualifica d'infraestructura verda), espai

que necessita ser gestionat i cuidat i que proporciona aliments, benestar i salut, tot permetent guanyar-se la vida i que la vida guanyi. A les Jornades celebràrem dues taules: la primera, "Eines per a la preservació dels espais rurals", i la segona, "Experiències de gestió d'espais rurals". El dissabte dia 9 d'octubre visitàrem els espais naturals del Delta, visita guiada pel Consorci per a la Protecció i la Gestió dels Espais Naturals del Delta.

Els dies 2 i 3 de juny de 2023 fèiem la vuitena Jornada de Paisatges Contemporanis amb les temàtiques: Natura, agricultura i alimentació. La Jornada una altra vegada va ser un espai que proporcionà coneixements i facilità el debat i l'intercanvi de diferents punts de vista amb la voluntat que fos útil en la presa de decisions per al futur en matèria de producció agrícola i protecció de la diversitat. La Jornada s'inicià amb la intervenció de Gemma Tribó, autora de *La superació de la crisi agrària de finals del segle XIX al Baix Llobregat (1860-1930)*. Diferents ponents tractaren de l'agricultura, del proveïment alimentari, de les eines per a la protecció del territori, de la necessària conciliació entre espai agrícola i espai natural i de les noves maneres de produir aliments. La publicació digital *elbaix.cat* valorava la Jornada tot dient: "La trobada d'enguany aplega un llistat més que remarcable de ponents com Narcís Prat, Josep M. Carrera, Gemma Tribó, M. José Albaladejo", alhora que remarcava la cooperació entre CECBLL i Unió de Pagesos.

De les Jornades de Patrimoni

El 27 de novembre de 2021, al Castell de Pallegà, encara amb mascaretes, se celebraren les onzenes Jornades de Patrimoni. En aquesta ocasió s'abordaren algunes experiències en matèria del patrimoni immaterial. La recent publicació del llibre d'Àngel Merino *Democràcia i cultura popular i festiva a Sant Feliu de Llobregat* permetia situar aquest patrimoni de la comarca i els municipis. Les Jornades se centraren en el paper de la festa com a patrimoni immaterial i la seva importància en la construcció de la democràcia. Es mostrà la pluralitat d'experiències existents i com el treball conjunt entre la ciutadania i les administracions enriqueix aquest escenari. S'exposaren sis experiències vinculades al patrimoni: de la memòria, com "l'itinerari obrer de Cornellà" i "les dones lluitadores"; dels sabers i tècniques artesanals, com "la construcció d'orgues" i "la pedra

seca, pedra viva"; i de les tradicions i manifestacions diverses, com *Les Passions al Baix Llobregat* i "mots i feines de la pagesia".

El 17 de novembre de 2023, a la Casa de Cultura de Collbató, tingueren lloc les 12es Jornades de Patrimoni. En aquestes es reflexionà i es donà a conèixer la rica i valuosa diversitat geològica i minera de la comarca des de tres vessants: l'aprofitament dels recursos geològics; l'afectació de la geologia a la planificació urbanística i la contribució que fa la geologia a una forma de viure més vinculada i connectada a la natura gràcies a les eines que ens proporciona el coneixement geològic. Aquestes Jornades recolzen en la vuitena Recerca Col·lectiva: *La geologia i la mineria al Baix Llobregat. Un patrimoni identitari a través de la història*, dirigida per Ferran Climent, Roberto Espínola i Josep M. Mata Perelló, la qual no pogué ser publicada fins al 2020.

De les recerques

Als anys vuitanta s'inicien les convocatòries de Recerca Col·lectiva, tot un signe d'identitat i marca de la casa. L'objectiu és connectar investigadors/res de la comarca que comparteixen interès per un tema i impulsar la recerca sobre un aspecte concret. Avui dia en diríem recerques col·laboratives, ja que consisteixen a fer una crida sobre una temàtica concreta per aconseguir un equip de persones voluntàries i coordinar un estudi conjunt.

És per això que les Recerques Col·lectives compten sempre amb la direcció d'una o unes quantes persones expertes per garantir la qualitat dels treballs i sempre són publicades i alhora són la base de moltes de les activitats de difusió que promovem.

Per ordre d'inici dels treballs, s'ha iniciat l'onzena recerca sobre "l'Exili i la Deportació al Baix Llobregat", coordinada i dirigida per Maribel Ollé i inscrita en l'activitat que des del 2005 hem impulsat en matèria de Memòria Democràtica. El 2016, la nostra associació va promoure la Xarxa de Memòria Democràtica del Baix Llobregat, que finalment es constituí el 25 de gener de 2020, tal com queda reflectit en l'exemplar número 23 de *Materials del Baix Llobregat*. El 7 de novembre del mateix any i per Zoom engegava aquesta ambiciosa recerca, que haurà aplegat 22 municipis i una seixantena de persones que fan aquesta laboriosa activitat d'estudi i coneixement; la publicació dels treballs es preveu per l'any 2025.

La darrera Recerca Col·lectiva iniciada ha estat dirigida per l'economista Josep Lluís Martínez González. Un 28 de novembre de 2020 i també per Zoom es presentava el propòsit de la convocatòria d'aquesta 12a Recerca Col·lectiva sobre "L'economia social i el cooperativisme al Baix Llobregat: orígens i perspectives de futur". Onze persones, junt amb Josep Lluís Martínez, s'han endinsat en el món de les cooperatives a la comarca, aportant coneixement erudit i pautes de futur i indicant apunts sobre l'economia social i solidària a l'àrea metropolitana i a la comarca. Les característiques del projecte han permès que hagi estat publicada el 2023 i presentada el 2024 amb el títol: *Teixint solidaritats al Baix Llobregat. Història, realitat i perspectives cooperatives (1900-2023)*.

De les Trobades d'Entitats d'Estudis

Des del juny del 2019 no s'havia pogut celebrar cap encontre de les entitats d'estudis de la comarca i, per fi, el 16 de setembre del 2023 a la seu de Fundesplai del Prat tingué lloc la 8a Trobada d'Entitats d'Estudis del Baix Llobregat. Ponències i comunicacions entorn al Centenari de Jaume Codina, entorn de temes de patrimoni, d'experiències singulars d'entitats, d'itineraris locals i de nous reptes relacionats amb les noves eines de comunicació digitals i del repte d'arribar a voluntariat jove. La trobada conclougué amb la visita a les instal·lacions de Fundesplai i a la interessant exposició sobre alimentació i sostenibilitat "Menja, actua, impacta".

De la col·laboració amb altres associacions

El mes de maig de 2021, i també connectant per Zoom, vam coorganitzar amb el PEMB unes sessions que anomenàrem Cicle Carta Alimentària a la Regió Metropolitana de Barcelona. Comptàrem amb veus expertes per abordar el canvi d'hàbits per a una alimentació saludable i sostenible i també respecte dels reptes de la producció agrícola en el segle XXI, atenent a la crisi climàtica i a la disponibilitat de l'aigua.

El mes de juny de 2021, altre cop per Zoom, vam participar d'una activitat promoguda pel Col·lectiu per un nou Model Energètic Social i Sostenible (CMES) sobre Transició Energètica i Territori. Aquesta activitat comptà amb el suport de l'IRMU i transcorregué en diàleg amb el Centre d'Estudis d'Ebre (CERE) i l'Àmbit de Recerques del Berguedà (ÀRB). L'activitat continua en un diàleg permanent amb diferents territoris del país per abordar

► 8a Jornada de Paisatges Contemporanis del Baix Llobregat, Natura, agricultura i alimentació. Va obrir la Jornada Gemma Tribó amb la conferència "L'Edat d'or de l'agricultura al Baix Llobregat durant els segles XIX i XX."

els canvis en matèria de generació i consum d'energies renovables.

De l'Escola d'Estiu

L'Escola d'Estiu és un projecte que neix després d'un intent frustrat d'oferir un programa de formació sobre temàtiques de la comarca treballades a bastament per persones del Centre i de les quals hem fet moltes publicacions i recerques. El pragmatisme ens portà a circumscriure l'oferta a unes sessions d'Escola d'Estiu, que iniciàrem en plena pandèmia els dies 17, 18 i 19 de juny de 2020. Innovàrem fent sessions per Youtube que versaren sobre agricultura i alimentació a l'entorn metropolità. Encara immerses en el període Covid-19, la següent edició fou el 14 de juny de 2021: dues de les sessions foren seguides per Zoom virtualment ubicades a Esplugues i Collbató, i una de presencial ubicada al Museu de la Colònia Sedó d'Esparreguera; en aquesta ocasió abordàrem el Turisme km0. No fou fins a la tercera Escola d'Estiu, el 28 de setembre del 2023, quan fèrem una sessió presencial a la Masoveria de Can Tintoré d'Esplugues, on s'abordà, en diferents ponències, l'organització territorial.

Dels Premis de Reconeixement Cultural

El 16 de novembre del 2018, l'Ateneu de Sant Just Desvern havia acollit la desena edició dels Premis de Reconeixement Cultural, el certamen de caràcter bianual que la pandèmia ens l'ajornà fins al 2022, al Cèntric Espai Cultural del Prat de Llobregat. L'any 1999 començava la singladura dels PRC i l'acte del lliurament dels guardons ha esdevingut per antonomàsia la Nit de la Cultura del Baix Llobregat: Castelldefels, Molins de Rei, Sant Boi, Sant Feliu, Sant Andreu de la Barca, Esparreguera, Martorell, Viladecans, Sant Joan Despí, Sant Just Desvern i el Prat de Llobregat han acollit les onze edicions celebrades.

L'onzena edició acollí l'experiència assolida i rellançà la convocatòria agrupant els guardons en categories i distingint entre premis individuals i col·lectius, que premiaven experiències culturals, socials, econòmiques i ecològiques a l'ensens que es brindava un guardó a una iniciativa local i a una en l'àmbit territorial dels països de parla catalana, el mateix àmbit que acull la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana (CCEPC) emparada a l'aixopluc de l'Institut Ramon Muntaner

(IRMU). Des del 2014 i per votació popular, també s'escull una personalitat baixllobregatina, que en les diferents edicions han estat: Clara Segura, Mònica Usart, Rosalia i Chanel, competint en la votació respectivament amb: Jordi Évole, Estopa, Karra Elejalde i Carol Rodríguez.

De les publicacions

Des de l'any 2008, el CECBLL disposa d'un segell editorial propi, Edicions del Llobregat, eina que ens permet editar les nostres publicacions i, si escau, acollir encàrrecs de publicacions d'altres ens. Així ha estat aquest any 2024 amb la publicació del llibre *Un món que és urgent transformar. 30 anys sense Joan N. Garcia-Nieto*, coordinat per Jaume Funes i editat de manera conjunta per CCOO i d'altres. L'any 2023 també s'ha editat per encàrrec de l'Ajuntament de Begues *La prehistòria de Begues i el Massís de Garraf nord-oriental*, de Manuel Edo.

Any 2021

- *La Colònia Sedó d'Esparreguera. La llarga trajectòria d'una colònia industrial emblemàtica*. Gràcia Dorel-Ferré.
- *La superació de la crisi agrària de finals del segle XIX al Baix Llobregat (1860-1930). Exportació a Europa, consolidació de la pagesia veïna i naixement de nous paisatges agraris*. Gemma Tribó Traveria.
- *Democràcia i construcció de la cultura popular festiva a Sant Feliu de Llobregat*. Àngel Merino.

- *Materials del Baix Llobregat*, número 24. Transició energètica, emergència climàtica i economia circular i altres escrits.

Any 2022

- *Quan les parets parlen. Itinerari interpretatiu per les lluites socials de Sant Feliu de Llobregat als anys 70*. M. Jesús Bono, Jesús Martínez, Àngel Merino i Jordi San José.
- *De Vallirana a Barcelona. Crònica històrica del frustrat primer gran tramvia metropolità*. Raúl Montilla Corral.
- *Materials del Baix Llobregat* número 25. El turisme al Baix Llobregat. Turisme Km0 i altres escrits.

► XI Premis de Reconeixement Cultural del Baix Llobregat el 18 de novembre de 2022 al Prat de Llobregat

Any 2023

- *Contes del Baix Llobregat*. Rafael Bellido i Joana Llordella.
- *La Colònia Güell des de dins. Història, Memòria, Opinió*. Josep Padró Margó.
- *Teixint solidaritats al Baix Llobregat. Història, realitat i perspectives cooperatives (1900-2023)*. Josep Lluís Martínez González (director de la Recerca Col·lectiva amb onze participants).
- *Persones, Valors i Xarxes. El Baix Llobregat a través dels Premis de Reconeixement Cultural*. Esther Hachuel, Mercè Renom i Neus Ribas.
- *Materials del Baix Llobregat* número 26. El futur de les energies renovables al Baix Llobregat.

Fins aquí la descripció d'un període que recull la feina de moltes persones, tant de l'equip amb dedicació laboral en el Centre i com del conjunt del voluntariat. Lluny queda una primera col·laboració meua de l'any 1999 en la revista *Materials del Baix Llobregat* número 4, del 1998, quan Remei Casas, llavors arxivera de Molins de Rei, em va demanar un article que titulàrem "Dona i política al Baix Llobregat. Lluny de la paritat democràtica"; i també queda lluny el moment de 2015 en què la presidenta Conxita Sánchez em proposava que m'incorporés a la Secretaria Tècnica del Congrés El Baix Llobregat a Debat, coordinant junt amb Jordi Sicart l'àmbit d'Entorn i Territori. En aquest període he assumit la presidència del Centre (ja que la Conxita no es tornava a presentar) i en Jordi la vicepresidència, hem continuat fent equip i a la

Junta hem comptat sempre amb el Carles Riba i la Conxita Sánchez, així com amb un equip esplèndid (<https://www.cebll.cat/equip/>).

A totes i a tots els he d'agrair la generositat i la dedicació. Se'm fa molt difícil fer un balanç objectiu del període, el maldecap pels recursos econòmics és permanent, la cerca de persones associades de generacions joves és un repte complex; per a la gent de l'anomenada tercera edat, som un espai on es pot aportar coneixement, experiència i on es pot continuar sent útil a la col·lectivitat. Els canvis demogràfics en l'entorn ens han d'esperonar a fer que una associació com la nostra pugui emprendre, després de 50 anys, una nova etapa igual d'útil i fructífera que durant els anys transcorreguts. Hem reeixit i resistit 50 anys amb pandèmia inclosa.